

**ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ПЕРЕДУМОВА
ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ
У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

Беляєва О.М., Тихонова Л.М.

ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія»,

Інститут медицини, екології та фізичної культури

Ульянівського державного університету (Російська Федерація)

Розкривається сутність поняття «педагогічний менеджмент». Зроблено спробу окреслити основні напрями, які забезпечили б ефективний педагогічний менеджмент у галузі вищої медичної освіти. Розглянуто сутність понять «предмет, продукт і результати праці менеджера освітньої сфери». Приділена увага структурі педагогічної компетентності педагога-менеджера.

Ключові слова: педагогічний менеджмент, вища медична освіта, антропоцентричний підхід, педагогічна компетентність.

Якісні та кількісні зміни, які останніми десятиліттями відбуваються у вітчизняній освіті, зумовлюють необхідність покращення управління педагогічним процесом у різних типах освітніх закладів й у вищих медичних навчальних закладах зокрема. У зв'язку з цим дослідження управління навчально-виховним процесом із наукової позиції, яке є предметом такої науки як менеджмент, набуває особливої актуальності.

У загальному значенні менеджментом (англ. management — 1) завідування, управління; 2) уміння (володіти інструментом, працювати) називають уміння керівника досягати поставлених цілей, використовуючи працю, інтелект і мотиви поведінки інших людей. Термін «менеджмент» почав активно використовуватися в спеціальних дискурсах наприкінці 80-х рр. ХХ ст., і його впровадження було зумовлене соціально-економічними і почасти політичними процесами, які почали відбуватися не лише в Україні, а й на всіх територіях, які нині прийнято називати «пострадянські терени».

Основна відмінність «менеджменту» від «управління», на думку К. Устемирова, Н. Шаметова та І. Васильєва, полягала в тому, що менеджер, на відміну від керівника, крім наукових основ теорії управління, «чудово розбирається в суті справи, якою керує, а також володіє знаннями в галузі психології та педагогіки, необхідними для ефективної і безконфліктної роботи з підлеглими» [3, с. 195].

Нині менеджмент прийнято розглядати під різними кутами зору: як явище менеджмент становить собою цілеспрямований, планомірний вплив на об'єкт управління з боку суб'єкта управління; як процес менеджмент складається з низки послідовних функцій — планування, організація, регулювання, мотивація, контроль і облік; як система менеджмент — це сукупність взаємопов'язаних елементів — люди, інформація, структура тощо.

Використання терміна «менеджмент» у педагогіці й педагогіці вищої школи зокрема насамперед пов'язане з відходом від традиційної системи навчання і переходом до антропоцентричної, в центрі якої перебуває людина.

Синтезуючи погляди вчених [1; 2; 3; 4] щодо змісту поняття «педагогічний менеджмент», під педагогічним менеджментом у галузі вищої медичної освіти розуміємо принципи і технологізовані засоби управління навчально-виховним процесом, спрямовані на невинне підвищення його ефективності, та які реалізуються шляхом використання творчого потенціалу не лише керівництва вищих медичних навчальних закладів, а й усього науково-педагогічного складу, студентів, магістрантів, аспірантів, лікарів-інтернів і лікарів-курсантів.

Діяльність менеджера у сфері освіти має підпорядковуватися таким принципам [3]: педагогічного спрямування менеджменту; конкретності й цілепокладання; функціональної доцільності; комплексності управлінських дій; кооперації управлінської праці; систематичного самовдосконалення.

Під кутом зору антропоцентричного підходу педагогічний менеджмент у будь-якій освітній галузі, в тому числі й галузі медичної освіти, образно

висловлюючись, «лежить на трьох китах»: вияв уваги до підлеглих, вияв довіри до підлеглих і забезпечення успіху їхньої діяльності.

У зв'язку з цим спробуємо сформулювати основні напрями, які забезпечують ефективний педагогічний менеджмент у галузі вищої медичної освіти:

- підвищення якості управлінських рішень за рахунок створення творчих груп і залучення виконавців до прийняття рішень;
- усебічний розвиток у науково-педагогічного складу вищих медичних навчальних закладів почуття відповідальності за рахунок делегування повноважень по вертикалі й горизонталі;
- підтримання сприятливого мікроклімату в навчальному закладі шляхом своєчасного надання всієї необхідної інформації;
- створення умов для плідного професійного спілкування й обміну думками;
- підтримка творчих ідей та інновацій науково-викладацького складу;
- залучення осіб, що навчаються, до прийняття рішень і підвищення їхньої відповідальності за ці рішення.

Слід погодитися з думкою вчених, які вважають, що реалізація дієвого менеджменту в освіті щонайтісніше пов'язана з кібернетичними законами, які нині слугують науковим підґрунтям управління педагогічними системами. Дозволимо собі нагадати, що один із найвідоміших фахівців у галузі кібернетики, англійський психіатр У. Р. Ешбі вважав, що кібернетика — це наука про те, як потрібно керувати дуже складною системою, щоб у кінцевому результаті вона поводитися бажаним для нас чином.

З іншого боку, через результат може бути представлена як уся діяльність системи, так і її можливі зміни. І ця діяльність може бути цілком виражена в питаннях, які відображають різні етапи формування цієї системи [цитуються за : 4, с. 34]:

1. Який результат може бути досягнутий?

2. Коли саме має бути отриманий результат?
3. Якими механізмами має бути отриманий результат?
4. Як система впевнюється в достатності отриманого результату?

Таким чином, управління педагогічним процесом вимагає не лише постійного цілеспрямованого контролю за ходом виконання управлінських рішень, а й безперервної корекції самого процесу в разі відхилення від запланованого перебігу та недоотримання запланованих результатів.

У цьому контексті розглянемо такі компоненти педагогічного менеджменту в галузі вищої медичної освіти як «предмет», «продукт» і «результати» праці викладача-менеджера, який працює на додипломному рівні. Під предметом праці розуміємо діяльність студентів — майбутніх фахівців у галузі медицини, що передбачає: 1) засвоєння систематизованих предметних знань із дисциплін, які входять до визначених у нормативних документах циклів підготовки (гуманітарної і соціально-економічної, природничо-наукової, професійної), формування на цій основі вмінь, розвиток навичок; 2) набуття професійно важливих якостей. Продуктом діяльності викладача-менеджера є засвоєні студентом знання, сформовані вміння і навички, а також розвинені в студентів професійно важливі якості. Результатом праці викладача-менеджера освітнього процесу виступає зафіксований шляхом педагогічної діагностики ступінь навченості й розвиненості професійно важливих якостей у студентів.

З-поміж факторів, які зумовлюють ефективність управління процесами навчання й виховання студентів і майбутніх лікарів зокрема, на окрему увагу заслуговує педагогічна компетентність менеджера освітньої сфери. У структурі педагогічної компетентності виокремлюють такі складові:

- комплексне вирішення навчальних, виховних і розвивальних завдань;
- урахування вікових і психологічних особливостей студентської молоді, забезпечення індивідуального і диференційованого підходів;

- формування стійкої позитивної мотивації до навчання в цілому і конкретної навчальної дисципліни;
- уникання шаблонності під час проведення навчальних занять і виховних заходів шляхом урізноманітнення методів і прийомів навчання та виховання;
- надання переваги демократичному стилю спілкування зі студентами та неприпустимість авторитарності, яка неминуче призводить до несприятливого психологічного клімату в навчальному колективі;
- володіння культурою мовлення;
- дотримання основних дидактичних принципів у навчальному процесі;
- перетворення майбутньої професії в засіб виховання і формування професійної особистості;
- демонстрація критичного мислення, органічне поєднання «verba et op̄era»;
- використання передового педагогічного досвіду в практичній діяльності.

Отже, педагогічний менеджмент — це діяльність, заснована на наукових основах управління, педагогіки і психології особистості, які зумовлюють необхідність їх творчого транспонування в навчально-виховний процес із метою його покращення.

Список використаної літератури

1. Коломінський Н. Л. Психологія педагогічного менеджменту : [навч. посіб. для студ. навч. закл., керівників установ освіти, психологів, педагогів] / Н. Л. Коломінський. — К.: МАУП, 1996. — 176 с.
2. Симонов В. П. Педагогический менеджмент: 50 ноу-хау в области управления образовательным процессом : [учебн. пособ.] / В. П. Симонов. — М. : Высшее образование, 2009. — 357 с.
3. Устемиров К. Профессиональная педагогика / Устемиров К., Шаметов Н. Р., Васильев И. Б. — Алматы : ТОО «Акнур и К^о», 2005. —

432 с.

4. Шадриков В. Д. Профессиональные способности /
В. Д. Шадриков. — М. : Университетская книга, 2010. — 320 с.